

Bölüm 11

TÜRKİYE'DE VEREM İLE MÜCADELEYE BİR ÖRNEK: VEREM MECMUASI

Cihat TANIŞ¹

GİRİŞ

Hastalık, insan vücudunda yapısal ve fonksiyonel olarak normal olmayan değişikliklerin oluşturduğu durumdur. Toplumda hızlı bir şekilde yayılmasıyla beraber bu durum salgın halini alır. Salgın / bulaşıcı hastalıklar ise tarihin her devrinde toplumları etkilemiş ve hâlâ etkilemeye devam etmektedir. Sağlıksız yaşam koşulları, ekolojik dengenin bozulması, kıtlıklar, doğal afetler veya daha birçok sebep sonucunda salgınlar ortaya çıkmış ve tedavileri bulununcaya dek birçok can göçüp gitmiştir. Salgınlar genel itibariyle doğal afetler ve savaşlardan çok daha zarar verici olmuşlardır. Kısa süre içerisinde binlerce insanın ölümüne yol açan salgınlar, toplumların psikolojisinde travmalara sebep olmuş bu da hastalıklı insanların toplumdan tecrit edilmesine neden olmuştur (Ayar, 2005:1).

Osmanlı Devleti özellikle Tanzimat'tan Cumhuriyet'in ilanına kadar olan süreçte bulaşıcı hastalıklara karşı çeşitli önlemler yoluyla mücadele etmiştir. Bunların başında koruyucu tedbirler ve karantina uygulamaları gelmiştir. Ayrıca ilerleyen zamanlarda aşı gibi uygulamalar hayata geçirilmiştir. Aynı şekilde Cumhuriyet'in ilk yıllarında salgın hastalıklarla mücadele etmek için yoğun mesai harcadığı görülmektedir. Bu yıllarda bir yandan sağlık kurumları oluşturma çabaları sürerken diğer yandan ülke nüfusunu hızlı bir şekilde tahrip etmekte olan frengi, sıtma, kolera, verem ve trahom gibi bulaşıcı ve salgın hastalıklarla mücadele edilmiştir (Doğan, 2017: 598).

Veremin insanlar arasında yayılmasındaki en önemli etken hijyen eksikliği ve yetersiz beslenmedir. Nitekim 20. yüzyılın başlarında yaşanan uzun ve yıkıcı savaşlar beraberinde sefaleti getirmiş o da verem gibi hastalıkların artmasına neden olmuştur. Bu nedenle binlerce insan hayatını kaybetmiştir. Böylesi büyük bir yıkıma neden olan verem hakkında son yıllara kadar sosyal bilimciler çok fazla çalışma yapmamıştır. Bu çalışmanın kaleme alınma amacı ise verem hastalığı ve onunla mücadele tarihine mütevazı bir katkı sağlamak düşüncesidir.

---

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü. e-mail: cihattanis@gmail.com

KAYNAKLAR

Sürelı Yayınlar

Verem Mecmuası.

Arařtırma Eserleri

1. Ayar, M. (2005). *Osmanlı Devleti 'nde Kolera Salgını: İstanbul Örneđi (1892-1895)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
2. Barış, İ. (2003). "Çađlar Boyu Tüberküloz", *21. Yüzyılda Tüberküloz Sempozyumu ve II. Tüberküloz Laboratuvar Tanı Yöntemleri Kursu*, Samsun.
3. Cořkun, A. (2017). *Veremle Mücadelede Dispanserler, Sanatoryumlar ve Göđüs Hastalıkları Hastaneleri*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas.
4. Çakırçoban, İ. (2010). İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'de Bulaşıcı Hastalıklarla Mücadele, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
5. Doğan, H. (2017). Vefayata Mahsus Vukuat Defterlerine Göre Salgın Hastalıklardan Ölümler: Adıyaman Örneđi. *21. Yüzyılda Eđitim ve Toplum*, 6/18, s. 597-615.
6. Keskinbora, K. (2016). Savařtaki Düşmanlardan Bir Diđerisi: Tüberküloz. *Lokman Hekim Dergisi*, 6/3, s. 174-184.
7. Lüleci, A. (2009). İşgal İstanbul'unda Salgın Hastalıklar (1908-1922). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.
8. Nikiforuk, A. (2016). *Mahşerin Dördüncü Atlısı Salgın ve Bulaşıcı Hastalıklar Tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
9. Özkaya, H. (2016). Cumhuriyet Döneminde Bulaşıcı Hastalıklarla Mücadele. *Türkiye Aile Hekimliđi Dergisi*, 20/2, s. 77-84.
10. Tuđluođlu, F. (2008). Cumhuriyetin İlk Döneminde Verem Mücadelesi ve Propaganda Faaliyetleri. *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, S.13-14, s.1-26.
11. Yıldırım, N. (2016). İstanbul'da Sağlık Hayatı. C. IV, *Antik Çađ'dan XXI. Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi*, İBB Kültür A.Ş., s. 92-137.
12. Yılmaz, K. (2016). *Tarihsel Süreçte Sanatoryum: Heybeliada Devlet Sanatoryumu*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.